

УДК 636.6.053:611-013

О.П. Мельниченко, асп., І.Л. Якименко, д-р біол. наук

**ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АКТИВНОСТІ ФЕРМЕНТІВ
АНТИОКСИДАНТНОГО ЗАХИСТУ У ТКАНИНАХ ЕМБРІОНІВ
ПЕРЕПЕЛІВ М'ЯСНОЇ ТА ЯЄЧНОЇ ПОРІД**

Досліджено динаміку активності основних ферментів антиоксидантного захисту (супероксиддисмутази, глутатіонпероксидази та церулоплазміну) в тканинах ембріонів перепелів м'ясної та яєчної порід. Виявлені вірогідні відмінності у рівні активності ферментів антиоксидантної системи в різних тканинах ембріонів перепелів м'ясної та яєчної порід.

Під антиоксидантами розуміють сполуки різної хімічної природи, що мають здатність гальмувати або усувати вільнорадикальне окиснення органічних речовин молекулярним киснем [1]. У більш вузькому значенні антиоксидант – речовина, яка вступає в реакцію з окиснювальними вільними радикалами і тим самим зменшує їх концентрацію в реакційному середовищі [2].

В організмі тварин антиоксидантна система представлена комплексом біологічно активних сполук, які відіграють важливу роль у процесах гальмування спонтанного ланцюгового вільнорадикального окиснення ліпідів. Вільнорадикальний процес окиснення, що проходить у нормі в усіх органах і тканинах, є важливою ланкою метаболізму [3].

Ембріон перепела, як будь-яка біологічна система, містить основні ферменти антиоксидантного захисту тваринних організмів – антирадикальний фермент – супероксиддисмутазу (СОД) [4], антиперекисні ферменти – каталазу та глутатіонпероксидазу [5] і основний сироватковий антиоксидант – церулоплазмін [6], які виконують функцію захисту тканин ембріона птиці від уражень активними формами кисню.

Враховуючи, з одного боку, причетність антиоксидантної системи до функціонального стану ключових систем організму, у тому числі імунної, та, з іншого, біологічні особливості перепелів, зокрема, природну стійкість до

інфекцій, дослідження стану антиоксидантної системи перепелів вважається перспективним.

Метою роботи було дослідження активності основних компонентів ферментної ланки антиоксидантної системи у ембріоні перепела та порівняння активності антиоксидантних ферментів (супероксиддисмутази, глутатіонпероксидази та церулоплазміну) в органах ембріонів різних порід перепелів.

Матеріали і методи досліджень. Робота виконана на перепелах японських яєчної породи – золотисті та м'ясної – фараон віварію Білоцерківського державного аграрного університету. Інкубацію яйця здійснювали з дотриманням стандартних вимог до птиці цього виду. Зразки органів (печінка, серце та мозок) ембріонів брали після декапітації на відповідних етапах розвитку у 11-, 13-, 15-добових ембріонів та добових перепеленят. Гомогенати тканин готували у 50 мМ Тріс-НСl буфері (рН=7,4) із розведенням 1:100.

Для дослідження стану антиоксидантної системи в тканинах визначали активність ферментів антиоксидантного захисту супероксиддисмутази [7], церулоплазміну [8] та глутатіонпероксидази [9]. Отримані результати досліджень обробляли біометрично у програмі Microsoft Excel, використовуючи критерій Стьюдента [10].

Результати досліджень та їх обговорення. При порівняльному аналізі активності антиоксидантних ферментів у органах ембріонів перепела було виявлено, що у птиці обох порід у тканинах печінки, серця та мозку спостерігається різна динаміка змін. Рівень активності супероксиддисмутази у тканинах печінки та мозку для перепелів обох порід відносно стабільний (табл. 1). У тканинах серця відмічено зниження активності цього ферменту протягом аналізованого періоду ембріонального розвитку і підвищення у 2,5 рази в добових перепеленят. Така зміна активності ферменту цілком логічна, враховуючи, що після виведення організм птиці отримує більше кисню із зовнішнього середовища, чого не було під час ембріонального розвитку, і

найбільше навантаження припадає на серце. Активність СОД в різних тканинах тісно корелює з рівнем окисно-відновних процесів [1]. Подібна динаміка активності антиоксидантного ферменту спостерігається як в яєчної, так і у м'ясної породи перепелів, але активність супероксиддисмутази у тканинах ембріонів перепелів м'ясної породи вірогідно вища.

Таблиця 1– Активність супероксиддисмутази у тканинах ембріонів перепелів м'ясної та яєчної порід ($M \pm m$; $n=7$; ум. од.)

Вік ембріона	Тканини мозку		Тканини серця		Тканини печінки	
	м'ясна порода	яєчна порода	м'ясна порода	яєчна порода	м'ясна порода	яєчна порода
11 діб	0,38±0,01**	0,43±0,02	0,48±0,01	0,39±0,01	0,46±0,01*	0,48±0,01
13 діб	0,43±0,003***	0,40±0,01	0,37±0,01*	0,38±0,01	0,44±0,01***	0,47±0,002
15 діб	0,40±0,01*	0,38±0,01	0,23±0,002	0,14±0,004	0,47±0,001	0,36±0,01
добові	0,360±0,002	0,39±0,001	0,41±0,001*	0,41±0,001	0,56±0,001	0,53±0,001

Примітка: тут і далі *– $p < 0,05$; **– $p < 0,01$; ***– $p < 0,001$, порівняно з яєчною породою аналогічного строку розвитку ембріона.

Активність церулоплазміну в тканинах ембріонів виявилася відносно стабільною у перепелів обох порід перепелів (табл. 2). Особливо чітко це виражено в печінці ембріонів. Зауважимо, що церулоплазмін проявляє широкий спектр антиоксидантних властивостей і є основним антиоксидантом плазми крові. Проте синтез ферменту відбувається у печінці, і рівень його активності в цьому органі свідчить про інтенсивність синтезу ферментів у ембріональний період, оскільки активність церулоплазміну в тканинах мозку і серця майже в три рази нижча від активності цього ферменту в тканинах печінки на всіх етапах ембріонального розвитку. У тканинах серця спостерігається підвищення церулоплазміну протягом ембріонального розвитку, а на період виведення, навпаки, зниження активності антиоксидантного ферменту. Можливо, це пояснюється підвищенням активності іншого ферменту антиоксидантного захисту – супероксиддисмутази.

Таблиця 2– Активність церулоплазміну у тканинах ембріонів перепелів м'ясної та яєчної порід (M±m; n=7; ум. од.)

Вік ембріона	Тканини мозку		Тканини серця		Тканини печінки	
	м'ясна порода	яєчна порода	м'ясна порода	яєчна порода	м'ясна порода	яєчна порода
11 діб	0,015±0,003	0,017±0,005	0,017±0,001	0,020±0,005	0,063±0,001*	0,060±0,004
13 діб	0,020±0,002	0,019±0,002	0,015±0,001	0,017±0,002	0,025±0,001*	0,035±0,007
15 діб	0,022±0,001	0,023±0,005	0,014±0,0003	0,015±0,001	0,029±0,0003	0,029±0,0003
добові	0,016±0,001	0,018±0,001	0,008±0,001	0,010±0,001	0,033±0,001	0,027±0,0003

Активність глутатіонпероксидази в тканинах серця та печінки порівняно однакова на всіх досліджуваних строках ембріонального розвитку перепелів і зазнає постійного збільшення, лише в тканинах серця добових перепеленят спостерігається розбіжність між групами. Так, у птиці м'ясної породи спостерігається підвищення активності цього ферменту, а у яєчної – його зниження відносно рівня активності в тканинах ембріона.

Встановлено різницю активності цього ферменту в тканинах мозку для ембріонів перепелів м'ясної та яєчної порід. Зміна активності глутатіонпероксидази в тканинах мозку ембріонів обох порід припадає на однаковий період розвитку – зниження – 15-та доба й підвищення – 13-та доба та період виведення. При цьому спостерігається вірогідна різниця активності ферменту у ембріонів різних порід (табл. 3).

Таблиця 3– Активність глутатіонпероксидази у тканинах ембріонів перепелів м'ясної та яєчної порід (M±m; n=7; мкМ/хв)

Вік ембріона	Тканини мозку		Тканини серця		Тканини печінки	
	м'ясна порода	яєчна порода	м'ясна порода	яєчна порода	м'ясна порода	яєчна порода
11 діб	74,23±1,14	161,60±1,72	78,21±2,40**	84,04±3,85	128,45±2,67	180,04±6,12
13 діб	151,82±5,21*	174,52±6,30	106,12±1,39	118,09±2,44	205,62±5,07**	221,14±3,75
15 діб	49,38±0,66	96,00±0,72	136,80±2,66	165,32±0,66	200,41±1,43	242,12±0,73
добові	107,35±1,24	129,13±0,37	203,97±1,15	129,13±0,73	321,74±1,19	276,35±1,80

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз виявив більш високий рівень активності ферментів антиоксидантного захисту у тканинах ембріонів перепелів м'ясної породи, порівняно з яєчною. Різниця активності ферментів антиоксидантного захисту в тканинах ембріонів яєчної та м'ясної порід вірогідна в певні періоди ембріонального розвитку.

В ембріонах птиці обох порід активність ферментів антиоксидантного захисту суттєво відрізняється в тканинах печінки, серця та мозку. Так, рівень активності церулоплазміну в тканинах печінки майже в три рази вищий від активності цього ферменту в тканинах мозку і серця на всіх етапах ембріонального розвитку перепелів.

З огляду на важливість антиоксидантної системи, як однієї з ключових метаболічних систем, що має безпосередню причетність до функціонування основних фізіологічних систем, дослідження в цьому напрямі, на нашу думку, є перспективними з огляду на біологічні особливості перепелів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Журавлев А. И. Антиокислители // М: Наука, 1975. – 3-е изд. – Т. 2. – С. 33–35.
2. Перекисное окисление и его регуляции в организме. Спорные вопросы терминологии, методов изучения и трактовки экспериментов // Биофизические и физико-химические исследования в витаминологии. – М.: Наука, 1981. – С. 162–185.
3. Кратенко Р.И. Состояние антиоксидантной системы, окислительно-восстановительных процессов и перекисного окисления липидов у крыс при действии ксенобиотиков // Экспериментальна і клінічна медицина. – 2002. – №4. – С. 12–15.
4. Gregory E. M., Yost F. Y., Fridovich I. Superoxiddismutase: structure and function // J. Bact. – 1973. – Vol. 117. – P. 3582–3582.
5. Kono Y. Apparent antibacterial activity of catalase – role of lipid hydroperoxide contamination // J. Biochem. – 1995. – 117, №1. – P. 42–46.
6. Chow C. K. Dietary vitamin E and levels of reduced glutathione peroxides, catalase and superoxide dismutase in rat blood // Int. J. Vit. Nitr. Res. – 1977. – Vol. 47. – P. 268–273.
7. Чавари С., Чаба И., Секуй Й. Роль супероксиддисмутаза в окислительных процессах клетки и метод определения ее в биологических материалах // Лаб. дело.– 1985. –№11. – С. 678–681.

8. Тэн Э.В. Экспресс-метод определения активности церулоплазмينا в сыворотке крови // Лаб. дело. – 1981. – №6. – С.334–335.

9. Моин В.М. Простой и специфичный метод определения активности глутатионпероксидазы в эритроцитах // Лаб дело. – 1986. –№12. – С.724–727.

10. Плохинский Н.А. Руководство по биометрии для зоотехников. – М.: Колос, 1969. – 256с.

Сравнительная характеристика активности ферментов антиоксидантной защиты в тканях эмбрионов перепелов мясной и яичной пород

Е.П. Мельниченко, И.Л. Якименко

Установлены отличия динамики активности основных ферментов антиоксидантной системы (супероксиддисмутазы, глутатионпероксидазы и церулоплазмينا) в тканях (печень, сердце, мозг) эмбрионов перепелов мясной и яичной пород.

The comparative characteristic of antioxidant enzymes activity of Quail embryos of different breeds

O. Melnishenko, I. Yakimenko

Is shown dynamics of antioxidant enzymes activity of quail embryos of different breeds in a liver, heart and brain. The results of the present study indicate that different tissues of the embryo display distinct development strategies with regard to the acquisition of **antioxidant** capacity.